

Rechtspraak?

Samenvatting. Over tandheelkundige rechtspraak is de afgelopen honderd jaar nauwelijks in de vorm van oorspronkelijke artikelen of anderszins in het Tijdschrift gepubliceerd. Een aantal geschilpunten in de tandheelkundige beroepsuitoefening gedurende de eerste honderd jaar van haar bestaan wordt beschreven, waarbij onderwerpen als reclame en onbevoegde uitoefening in de belangstelling stonden.

ADMIRAAL W.J. Rechtspraak? Ned Tijdschr Tandheelkd 1993; 100: 176-8.

Reclame

In de beginjaren staat reclame – van reclame (L.) dat 'door luid geschreeuw zijn wij openbaren' betekent en in het Frans 'aanbevelend artikel in een dagblad' – regelmatig in de belangstelling. Ook werd destijds onder reclame 'bovenmatig aanbevelende aankondiging, kwakzalverachtige aanprijzing van waren' verstaan.¹ En uit de stelling 'Er zijn altijd en overal enkelingen geweest, die, ook in tijden van voorspoed direct geldelijk gewin stelden boven de ongeschreven wetten van intercollegiale eer en goede zeden',² blijkt overduidelijk dat dit onderwerp bij herhaling de aandacht vraagt, maar ook van alle tijden is.

In juni 1934 heeft het Medisch Tuchtcollege te 's-Gravenhage een tandarts veroordeeld wegens het huis aan huis verspreiden van reclamekaarten 'bevattende snorkerijen en grappen van denzelfden aard waarmede door sommige marktlieden sinaasappelen en dergelijke aan het publiek worden gesleten'.

In 1936 was reclame het onderwerp van een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam.³ In deze zaak hebben tandartsleden van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde (NMT) die zich conform de regels over standseer gedroegen, geklaagd over reclame-activiteiten van een collega tandarts. De klacht werd ingediend omdat handelingen die de standseer ondermijnen tevens vertrouwensondermijnend zijn en dus in tuchtrechtelijke zin verwijtbaar. Het Medisch Tuchtcollege, waar deze zaak eerder diende, achtte standseerondermijnende handelingen ook vertrouwensondermijnend. Het vertrouwen is mede afhankelijk van het aanzien dat die stand geniet, hetgeen niet alleen door de bekwaamheid van de tandartsen wordt bepaald, maar ook door een juist gevoel van eigenwaarde en door eerlijkheid in de omgang met patiënten.

Een van de normen van moraal en fatsoen geldend in de kring van tandartsen is, dat de tandarts zijn diensten niet aanbiedt aan het publiek maar afwacht tot dit zich tot hem wendt.⁴ Het Hof te Amsterdam heeft de uitspraak van het Medisch Tuchtcollege

in beroep vernietigd, omdat de wetgever de eer en waardigheid van de stand der tandartsen een niet door de wet te beschermen belang acht.⁵ Een behandeling, zo stelt het, die de eer van de stand schaadt, behoeft niet tegelijkertijd vertrouwensondermijnend te zijn. Ter beoordeling van de vraag of een advertentie vertrouwensondermijnend is, moet rekening worden gehouden met de indruk welke door de advertentie op het publiek wordt gemaakt. Anders dan het Medisch Tuchtcollege dat standseerondermijnende handelingen gelijkstelde aan tuchtrechtelijke verwijtbare vertrouwensondermijning, werd de tandarts nu door het Hof veroordeeld omdat het publiek een verkeerde indruk kreeg door de advertenties en er dus op deze wijze sprake was van vertrouwensondermijning.

Interessant is de discussie over de 'snorkende advertenties': een tandartslid van het Centraal Medisch Tuchtcollege merkt hierover het volgende op: 'De Medische Tucht wet is ingediend om de ogen niet te sluiten voor personen die door opvatting en praktijk de medische stand ontsieren, maar ook een maatschappelijk gevaar kunnen vormen.' Er werd vooral gedacht aan 'den verruwendende invloed van den strijd om het bestaan', vooral aan scherpe mededinging die eerlijke wedijver verdringt. De beroepsbelangen van de geneeskundige stand lagen weliswaar buiten het gebied van de wetgever, maar handhaving van een zeker zedelijk en verstandelijk peil van de geneeskundige stand was een algemeen belang waarvoor de wetgever had te waken.

Hoofdzak is dat het publiek vertrouwen kan hebben in de geneeskundige stand, de standseer komt in de tweede plaats. Daarom moet de eis worden gesteld dat de medicus zich onthoudt van handelingen die dat onmisbaar vertrouwen ondermijnen. De wetgever heeft zich dan ook voorgesteld zijn doel het best te bereiken door strafbaar te stellen de arts, tandarts die 'zich schuldig maakt aan handelingen die het vertrouwen in zijn stand ondermijnen'. Het Hof heeft in de zaak van deze adverterende tandarts een geldboete opgelegd die aanmerkelijk lager was dan die welke door het Tuchtcollege

W.J. Admiraal, tandarts

Trefwoorden: Onbevoegde tandheelkunde – Reclame – **Geschiedenis**

Datum van acceptatie: 20 november 1992.

Adres: Mr. W.J. Admiraal, Min. Hartsenlaan 4, 1217 LS Hilversum.

werd opgelegd, dit in de verwachting dat er wel een les zou zijn geleerd. Echter een jaar later werd door de geneeskundig inspecteur opnieuw een klacht ingediend tegen dezelfde – hardleerse – tandarts. Het Medisch Tuchtcollege nam in deze zaak het oordeel van het Hof over en wilde rekening houden met de indruk die de advertenties op het publiek maken. Het college achtte advertenties ongeoorloofd en vooral advertenties met de bedoeling het publiek te trekken door zonder bijzondere reden de voortreffelijkheid der eigen behandeling boven die door andere, in den regel gelukkig nog niet adverterende, tandartsen te stellen. Het college legde de betreffende tandarts een geldboete op, dusdanig hoog, dat hij nu wel zou weten dat tegen advertenties in die stijl valt op te treden.

Het Centraal Medisch Tuchtcollege oordeelde in weer een andere zaak dat een tandarts zich heeft te onthouden van de in de handel gebruikelijke openlijke aanprijzing van de economische waarde zijner prestaties; ook die stijl is ongeoorloofd.

In 1949 is een beslissing van een Afdelingsraad van de NMT te vinden met als onderwerp: reclame.⁶ Ondanks het feit dat de aangeklaagde tandarts aanvoerde te hebben geadverteerd omdat een onbevoegde tandheelkundige inrichting dat ook deed, overwoog de Afdelingsraad het volgende: 'Een tandarts dient zich verre te houden van reclame, en wel in het bijzonder van die reclame die door haar inhoud en vorm op het ondeskundig publiek een sterk suggestieve werking uitoefent, gelijk in casu stellig het geval moet zijn geweest, nu gedaagde zelf ter zitting verklaard heeft dat verschillende personen naar aanleiding van de geplaatste advertenties tot hem zijn gekomen.'

Een andere overweging bij de uitspraak van de raad was: 'Beklaagde moest, gezien zijn stand en ontwikkeling, begrijpen dat ook de door hem geplaatste advertenties het normale effect van elke advertentie moest veroorzaken en dat hij aldus door het plaatsen van die advertentie een ongeoorloofd middel heeft gebezigd met behulp waarvan hij – al dan niet gewild – in een gunstiger positie dan zijn niet-adverterende collegae is gekomen.'

In een reactie hierop wordt bepleit het onderwijs in de ethiek van het vak aan het studieprogramma toe te voegen, bijvoorbeeld door eindbeslissingen van de tuchtcolleges te bespreken. Een vroeg pleidooi voor de verplichte invoering van gezondheidsrecht en ethiek in de tandartsopleiding? 'Men beginne bij het begin', bepleit Loeb in een bijdrage die hij de titel 'Mosterd na de Maaltijd' meegeeft. In de laatste zin stelt deze auteur: 'Ik acht het zeer nodig, dat men aan de universitaire opleiding van de tandarts een cursus ethiek van ons vak toevoegt. Met een zeker optimisme zou ik willen beweren, dat de tuchtraden minder klachten te behandelen zouden krijgen. Men beginne bij het begin.'⁷

Samenvattend kan men uit de beslissingen van de tuchtcolleges opmaken dat adverteren vertrouwensondermijnd kan zijn en dus tuchtrechtelijk verwijtbaar. Bepalende factor in dezen is de indruk die het publiek van de advertentie kan hebben gekregen. Of de standseer is getroffen, is tuchtrechtelijk van secundair belang. Standseer is een intern groepsbegrip en meer een zaak voor het interne tuchtrecht. Kortom, regels van moraal en intercollegiaal fatsoen hielden de geleerden druk bezig in de eerste helft van deze eeuw.

Onbevoegde uitoefening

Hoewel vele bladzijden pennestrijd zijn gewijd aan het onderwerp onbevoegde uitoefening, is er nauwelijks jurisprudentie gepubliceerd over dit onderwerp. Het Centraal Medisch Tuchtcollege overwoog in 1940 dat niet onder alle omstandigheden kan worden gezegd dat een tandarts die, in dienst van en voor rekening van een onbevoegde patiënten behandelt, het vertrouwen ondermijnt. Dit is echter wel het geval indien een tandarts werkt in een zogenaamd prothese-instituut. Door zich aan een dergelijk instituut te verbinden, werd de aangeklaagde tandarts tevens verantwoordelijk gesteld voor het plaatsen van de gewraakte advertenties.

Een soortgelijke uitspraak deed het Medisch Tuchtcollege te Amsterdam: 'Ook in geval van mede-eigendom tussen een tandarts en een onbevoegde is er sprake van vertrouwensondermijning, omdat dit vertrouwen eist dat het publiek zich rechtstreeks wendt tot de tandarts en deze zijn vertrouwen geeft.'

De Evipanvereniging vangt bot bij het Hof in's-Gravenhage.⁸ Deze vereniging, of duidelijker, de beruchte tandheelkundige inrichting van Van Wijk, deugt niet volgens het Hof. De propaganda die wordt gevoerd, is misleidend omdat zij doet voorkomen alsof er sprake is van een vereniging op ideële grondslag en de manier waarop patiënten worden opgewekt zich naar deze

inrichting te begeven (aanlokkelijke voorspiegelingen, massa-aanvoer met autobussen etc.) is in strijd met de medische beroepsethiek. De behandeling brengt ernstige gevaren met zich mee voor de volksgezondheid (eenzijdige aanprijzing en toepassing van de prothese in plaats van de conservering van het gebit).

In 1955 wordt een artikel overgenomen uit het Nederlands Juristenblad met als onderwerp 'Onbevoegde praktijken van de tandartsassistenten en het dekken daarvan door de tandarts'. Het kwam voor dat een assistente onder leiding en toezicht van een tandarts vullingen bij diens patiënten aanbracht. Er is dan sprake van onbevoegde tandheelkunde door de assistente. Er kan niet worden gesteld dat wanneer een assistente zulks doet onder leiding en onder toezicht van een bevoegde, haar handelingen aan de tandarts kunnen worden toegerekend. 'Dit subtiel gepeuter in een tand kan door een controlerend tandarts nooit geheel in de hand worden gehouden.' In het artikel wordt de vraag opgeworpen in hoeverre de tandarts strafrechtelijk zou kunnen worden vervolgd. De auteur achtte dit mogelijk via de juridische constructie van het 'medeplegen'. Tuchtrechtelijke verwijtbaarheid is er voor de tandarts eveneens via de al eerder genoemde vertrouwensnorm. Kortom, de tandarts werd aansprakelijk geacht voor het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde van zijn assistente *ondanks* zijn leiding en toezicht.⁹

Hoewel deze uitspraak anno 1993 ongehoofdwaardig in de oren klinkt, is in een recente uitspraak van het Medisch Tuchtcollege te Zwolle (05-11-86) dezelfde lijn terug te vinden. In die zaak ging het om het door een tandarts laten uitoefenen van de tandheelkunde door onbevoegden. Ook in 1986 veroordeelt een Medisch Tuchtcollege een dergelijke gang van zaken: 'Het college oordeelt dat de tandarts jarenlang heeft toegestaan dat in zijn praktijk de tandheelkunde onbevoegd werd uitgeoefend door een of meer personen. Het door de tandarts gevoerde verweer dat door geen van zijn patiënten terzake ooit klachten zijn geuit, doet hieraan niets af.' Het tuchtcollege legde de tandarts de hoogst mogelijke geldboete van f 10.000,- op.

Na dit intermezzo weer terug in de tijd. Wellicht als gevolg van veelvuldige gerechtelijke belangstelling bleken de onbevoegden een nieuwe strategie te hebben bedacht. Ze vermeden opzettelijk handelingen in de mond te verrichten, doch ze volstonden de prothese-begerigen aanwijzingen te geven en deze de handelingen zelf te laten uitvoeren. De Rechtbank en later zelfs de Hoge Raad achtten bewezen dat de onbevoegde een afdruk had genomen ondanks bovenstaande 'constructie'. De vraag of onbevoegde tandheelkunde tevens ook gezien moet worden als een onrecht-

matige daad jegens de ter plekke gevestigde tandartsen werd beantwoord in het voor juristen bekende 'Dorenbosarrest'.¹⁰ Een aantal collegae uit het Brabantse land had een proces aangespannen tegen een onbevoegde op grond van het feit dat diens illegale activiteit een onrechtmatige daad betekende jegens de tandartsen. Er werd schadevergoeding en stopzetting van de illegale activiteit geëist. De Rechtbank wees de vordering toe, maar in hoger beroep werd dat vonnis door het Hof vernietigd omdat de wetbepaling, die onbevoegde uitoefening verbiedt, niet de strekking heeft om bevoegden in bescherming te nemen tegen onbevoegde activiteiten. In casu vernietigde de Hoge Raad het arrest van het Hof omdat ook niet was overwogen of wellicht een ongeschreven norm was overtreden. De zaak werd met deze boodschap terugverwezen naar het Hof dat in zijn eindbeslissing de tandartsen in het gelijkstelde.

Prognose

Het probleem der onbevoegden is kortgeleden voor een deel 'opgelost' door een groep onbevoegden te legaliseren, de tandprothetisten. Bij dit soort legalisaties zal het niet blijven, gelet op de termen 'delegatie' en 'substitutie' die we tegenwoordig steeds meer zien opdoemen: het delegeren van taken van de bevoegde tandarts aan daartoe niet-opgeleiden en het – met uitsluiten van de tandarts – laten uitvoeren van tandheelkundige handelingen door derden.

De wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg kan een tweede oplossing bieden. Deze wet gaat het thans geldende integrale verbod tot uitoefening der geneeskunst en tandheelkunde door anderen dan degenen die door de wet bevoegd zijn verklaard, vervangen door een systeem van titelbescherming. Het publiek kan dan weten wie wel deskundig is op basis van een opleiding en wie niet. Door middel van een systeem van registratie en periodieke herregistratie zou het mogelijk moeten zijn om waarborgen te scheppen voor behoud van deskundigheid gedurende het gehele beroepsleven van de tandarts.

Wat betreft reclame is er in de NMT-gedragsregels een voor tandartsen absoluut reclameverbod opgenomen: 'De tandarts dient zich te onthouden van het medewerken aan of het bedrijven van publiciteit, het plaatsen van advertenties alsmede het gebruik van naambord en drukwerk, kennelijk gericht op het op wervende wijze de aandacht vestigen op zijn beroepsuitoefening als tandarts.'

Tevens vraagt een arrest van de Hoge Raad d.d. 13 februari 1987 de aandacht, waarin dit college de voor artsen en tandartsen geldende norm bevestigt dat zij zich

dienen te onthouden van het door middel van reclame aan het publiek aanprijzen van behandelingen.

Kortom, reclame en onbevoegdheid zullen ongetwijfeld onderwerpen blijven die met regelmaat in de belangstelling zullen staan. Het is niet te hopen dat in de toekomst de tandarts, gelijk zo'n zestig jaar geleden, vergeleken zal worden met een luid schreeuwende bananenverkoper, maar dan, zo valt te vrezen, is de tandheelkunst over zijn eigen schillen uitgegleden.

Literatuur

- ¹NEDERLANDSCHE TANDMEESTERS VEREENIGING. Verslag XXXVII vergadering. Tijdschr Tandheelkd 1899; 6: 281.
- ²PARMET PM. Eenige gedachten omtrent tandheelkundige ethica en adverteeren. Tijdschr Tandheelkd 1924; 31:381.
- ³DENYS K, SANDERS J. Mag een arts/tandarts reclame maken. Tijdschr Tandheelkd 1936; 43: 155-62.
- ⁴MEDISCH TUCHTRECHT COLLEGE AMSTERDAM. Uitspraak 31-7-'34. Tijdschr Tandheelkd 1936; 43: 160, 1935; 42: 125-34.
- ⁵REDACTIE. Arrest Hof Amsterdam 191234. Tijdschr Tandheelkd 1936; 43: 160.
- ⁶REDACTIE. Beslissing van een afdelingsraad der Mij. Tijdschr Tandheelkd 1949; 56: 203.
- ⁷LOEB LH. Mosterd na de maaltijd. Tijdschr Tandheelkd 1949; 56: 207.
- ⁸REDACTIE. De Evipanvereniging in een gerechtelijke uitspraak. Tijdschr Tandheelkd 1955; 62: 346.
- ⁹REMMELINK J. Onbevoegde praktijken van een tandartsassistenten en het 'dekken' ervan door de tandarts. Tijdschr Tandheelkd 1955; 62: 651.
- ¹⁰BUISMAN PH. Onbevoegde uitoefening als onrechtmatige daad. Tijdschr Tandheelkd 1959; 66: 125.

TANDHEELKUNDIGE ETHIEK

Dezer dagen hebben de leden der Ned. Mij. tot bevordering der Tandheelkunde een concept ontvangen voor een ethische codex.

De bedoeling was, om eenige ongeschreven wetten van de beroepsfatsoensleer, schriftelijk vast te leggen, opdat de jongere en de jongste, eventueel ook de oudere en zelfs ook de leek, daarvan zou kunnen kennis nemen.

Schrijver dezes heeft eenige malen de opmerking vernomen, dat codificatie van het beroepsfatsoen een onbegonnen werk zou zijn, omdat men nimmer er in zou kunnen slagen alle voorkomende gevallen in deze code te betrekken.

... Maar een volledige codificatie is niet alleen ondoenlijk, maar ook volmaakt overbodig! Wat echter helaas *niet* overbodig is, is het doordringen van het bewustzijn, dat ethische begrippen in een intellectueel vrij beroep, geen luxe is uit vroegere 'kapitalistische' tijden, maar een noodzaak, waarmede de stand staat of valt!

Is in een commercieele onderneming alleen het artikel van belang en de verkooper bijzaak, in het vrije beroep is alleen de mensch van belang, want is die mensch van behoorlijk gehalte, dan is zijn 'artikel' het ook.

De patiënt is voor honderd procent overgeleverd aan de meerdere of mindere betrouwbaarheid van zijn tandarts.

Geen mensch is dwaas genoeg om te gelooven dat de dokter of de tandarts philanthroop is, maar wèl verlangt men van hem, dat zijn adviezen en zijn hulp niet worden verstrekt met de mentaliteit van den zakenman, wiens taak het is zooveel mogelijk 'te verkoopen'.

Men verlangt zijn eerlijke professioneele hulp en is dan bereid die hulp te honoreeren. Dit lijkt heel logisch en heel eenvoudig, in de praktijk echter vergt dit vaak een groote dosis 'geweten' en karaktervastheid.

Vandaar dat het dan ook plicht is, maatregelen te treffen die ons voor afglijden kunnen behoeden.

De eenvoudigste maatregel is dan wel, schriftelijk vast te leggen, wat in het gebruik reeds lang bestond en waarover geen verschil van meening kan bestaan.

Voor de rechtspraak, zoowel de collegiale als de burgerlijke is dat winst en ook dat is een niet te onderschatten voordeel.

Een andere vraag is, hoe men beletten moet dat outsiders deze fatsoensregelen saboteeren en daaruit materieel voordeel trekken.

Mocht blijken, dat hun getal een gevaar zou gaan vormen voor de standswaardigheid, dan zal de Staat moeten ingrijpen, om door een meer afdoende regeling van de tuchtspraak, dit kwaad onschadelijk te maken.

(Bron: Tijdschr Tandheelkd 1934; 41: 337-9.)